

MACHT EN TEGENKRACHT

De inrichting van onze maatschappij streeft – althans dat zou het ideaal zijn – naar het creëren van een evenwicht in krachten en machten. Dit geldt op alle niveaus: tussen burgers onderling, tussen organisaties, tussen overheid en burgers en organisaties.

Het lijkt me evident, dat dit evenwicht - ondanks alle goed bedoelde pogingen om dit te scheppen en in stand te houden – steeds meer aan enorme uitdagingen wordt blootgesteld in onze snel veranderende wereld.

Zoals op vele andere terreinen van het menselijk bestaan het bereiken en behouden van evenwicht een enorme opgave is, is dit creëren van machsevenwicht een delicate opgave.

Ter illustratie: we zijn er vrijwel allen van overtuigd, dat de macht van de werkgever ten opzichte van de werknemer in toom moet worden gehouden en we hebben we daar allerlei wetgeving voor ontworpen.

Tegelijkertijd realiseren we ons, dat we niet elke managementbeslissing kunnen voorleggen aan alle werknemers. Daartoe is een gedeeltelijke oplossing bedacht door de invoering van een ondernemingsraad voor ondernemingen met een zekere grootte. De beoogde macht van de werknemer wordt gedelegeerd aan de leden van een ondernemingsraad, gelijk de beoogde macht van het volk via verkiezingen wordt gedelegeerd aan de volksvertegenwoordigers.

En deze delegatie vindt plaats via verkiezingen. Helaas moeten we echter concluderen, dat dit proces van verkiezingen in een steeds dynamischer wereld steeds meer gebreken gaat vertonen. De kiezer is steeds onzekerder of zijn keuze wel de juiste is. En de gekozen gedraagt zich steeds onafhankelijker van de uitgangspunten waarop hij gekozen is.

Er zijn moedige en verwoede pogingen ondernomen om deze toenemende kloof tussen verwachting van de kiezer en handelen van de politiek te dichten. Daarbij is vooral het begrip openbaarheid van informatie, of wel transparantie van handelen geïntroduceerd.

Helaas blijkt ook dit middel naast enige positieve effecten, ook veel ongewenste bijeffecten op te roepen. Zo is het effect van volledige transparantie op gezagsdragers vaak verlamdend: we nemen maar geen beslissing of we zetten maar niets op papier.

Bovendien bloeit er een geheel nieuwe groep van spelers op wier inkomsten ontleend worden aan het innen van boetes, die de overheid moet betalen bij in gebreke blijven ten opzichte van de stringente voorwaarden, die wettelijk ter ondersteuning van de transparantie zijn vastgelegd.

Het probleem van onbalans in machtsverhoudingen doet zich niet alleen voor tussen werknemers en werkgevers of tussen kiezer en overheid, maar ook op andere terreinen, zoals tussen ondernemingen onderling, tussen ondernemingen en overheden en tussen rijk en arm in het algemeen.

Het probleem onderkennen betekent helaas niet automatisch het probleem oplossen. Want een effectieve oplossing, die ook op termijn standhoudt, is uitermate complex en moeilijk uitvoerbaar.

Twee ingrediënten spelen in al deze situaties een grote rol bij een mogelijke aanpak van deze uitdagingen: informatie en vertrouwen. En dat zijn ook altijd de ingrediënten geweest, waar alle eerdere pogingen tot aanpak van dit vraagstuk op gebaseerd waren.

Op beide fronten doet zich nu het echte probleem voor. De informatie, die de gemiddelde burger ontvangt wordt steeds onbetrouwbaarder met de enorme golven van desinformatie en complottheorieën, die over ons worden uitgestort. En het vertrouwen in de meeste instituties en informatiebronnen neemt navenant af.

Er is in het verleden veel bereikt dankzij de inspanningen van al diegenen, die zich sterk maakte voor het zoeken van evenwicht in machtsverhoudingen op allerlei niveaus. Het overheidshandelen wordt steeds meer getoetst en ondernemingen leveren over het algemeen steeds betrouwbaardere producten.

Maar de uitdagingen voor de toekomst blijven heel groot: hoe kunnen we de negatieve effecten van transparantie mitigeren en tegelijkertijd nog meer transparantie bewerkstelligen. Een opgave allereerst voor de media, maar uiteindelijk voor ons allemaal.

Mickey Huibregtsen

3 mei 2020